

N:o 13/1931.

LAGUTSKOTTETS betänkande N:o 13/1931 i anledning av landskapsnämndens framställning till Ålands landsting, innehållande svar å landstingets anmodan att inkomma med förslag till hänvändelse till Republikens President rörande de av riksmyndigheterna tillämpade tolkningarna av självstyrelselagen.

Såsom landstinget säkerligen erinrar sig och som landskapsnämnden förövrigt omnämner, uppkom tanken på en samtidig revision av självstyrelselagstiftningen vid landstingets session i juni 1931. Landskapsnämnden hade i sin till landstinget överlämnade framställning om antagande av landskapslag om kommunalförvaltning i Mariehamn föreslagit, att landstinget, för så vitt rörde den nödtvungna ordningen för antagande av hälsovårdsreglemente för Mariehamn, skulle godkänna framställningen endast under protest, att landskapets rätt att lagstifta inom gränserna för gällande självstyrelse genom Presidentens tolkning av hithörande stadganden så gott som helt och hållet förintats. Protestförslaget godkändes i första hand av lagutskottet och stora utskottet. Emellertid remitterades ärendet ånyo till lagutskottet, som fick i uppdrag att uppgöra och till landstinget inkomma med förslag beträffande den form, under vilken protesten ifråga skulle bringas till Presidentens kännedom.

Vid frågans förnyade behandling fann lagutskottet, att självstyrelselagen också i andra avseenden blivit tolkad och tillämpad uti för landskapet ogynnsam riktning, i avseenden, vilka med måhända ännu större skäl bort föranleda protest från landstingets sida. I anseende härtill och i syfte att söka ernå en revision av hela självstyrelselagstiftningen föreslog lagutskottet, att samtliga de paragrafer i lagarna rörande självstyrelsen, beträffande vilka olika tolkning kommit till synes hos riks- och landskapsmyndigheterna, bleve i ett sammanhang behandlade för att, sedan landstinget i saken fattat beslut, bringas till Presidentens kännedom "för vidtagande av åtgärder, som äro ägnade att skänka vår självstyrelse erforderlig upprättelse." Då utskottet saknade tid att förelägga landstinget ett i alla avseenden genomtänkt och motiverat förslag, och frågans slutliga behandling sålunda

i varje händelse komme att få anstå till innevarande höstsession, föreslog utskottet, att landstinget ville av landskapsnämnden inbegära framställning och förslag i det avseende utskottet tänkt sig och som betänkandet närmare gav vid handen.

Landstinget beslöt i enlighet med utskottets förslag, varpå handlingarna i ärendet och utdrag ur landstingets protokoll insändes till landskapsnämnden.

Huru landskapsnämnden fullgjort ifrågavarande uppdrag framgår av landskapsnämndens nu föreliggande framställning - rätteligen svar.

Av lagutskottets motivering, som av nämnden citerats, framgår, att lagutskottet vid närmare begrundande frångått tanken på separat protest uti ifrågavarande avseende. Av landstingets beslut framgår också, att landstinget godtagit lagutskottets förslag. Vidare framgår det, att lagutskottet och landstinget tänkt sig en aktion till förmån för självstyrelsen, vilken aktion syftade längre än den fristående protesten. Under sådana omständigheter hade landstinget även haft rätt att emotse ett sakligt förslag från landskapsnämndens sida, även om landstinget icke särskilt antytt den åtgärd, som borde av Presidenten vidtagas.

Emellertid föreligger icke nu någon saklig framställning, utan endast ett svar, varl framhålles, att landskapsnämnden "ej kunnat till innevarande landstingssammanträde överlämna det äskade förslaget". Utskottet kan likväl icke förutsätta bristande förmåga hos landskapsnämnden, men nödgas konstatera, att frågan icke nämnvärt skridit framåt.

Icke nämnvärt, men dock något. Landskapsnämnden synes trots allt hava insett, att landstinget åsyftat åtgärder för att slutligt bringa ur världen de slitningar, som uppstått under de gångna åren av självstyrelsen. Landskapsnämnden framkommer även med tvenne - rätteligen trenne - förslag, nämligen: 1:o) anhållan om tillsättande av en regeringskommitté, vilken finge i uppdrag att uppgöra propositionsförslag till reviderad självstyrelselag; 2:o) ifall anhållan icke bifalles, uppgörande av lagmotion i samma syfte och 3:o) såsom sista utväg en hänvändning till Folkens förbunds råd.

Lagutskottet, som icke haft förmånen att arbeta under ledning av sin juridiskt bildade ordförande, har haft synnerligen svårt att fatta ståndpunkt i saken. Utskottet har, förutom nämnda utvägar, tänkt sig

ytterligare tvenne.

Det vore för det första onekligen av största vikt för landskapet, att klarhet vunnes däri, huruvida landstinget äger rätt att hos Följande förbunds råd anföra klagomål och anmärkningar icke blott beträffande tillämpningen av garantilagens paragrafer utan även beträffande tillämpningen av självstyrelselagen. Riksmyndigheterna hava nämligen med hänvisning till ordalydelsen i garantilagens § 6 ansett, att klagomål kunna anföras endast beträffande garantilagens tillämpning. Tvenne av utskottets medlemmar hava därför såsom första åtgärd tänkt sig en hänvändelse till förbundsrådet med förfrågan i nämnda avseende. Därvid skulle givetvis förfäktas den ståndpunkten, att såväl självstyrelselagens som garantilagens stadganden underläge rådets kompetens, enär garantibestämmelserna enligt rådets av alla parter godkända beslut skulle införas i den tidigare emanerade självstyrelselagen och hela minoritetsskyddsfrågan sålunda regleras av en lag. Den omständigheten, att de av rådet fastslagna garantierna antogs såsom en lag för sig, i stället för att införas uti autonomilagen, kunde vid frågans avgörande icke hava någon som helst betydelse, ty det torde icke vara Finlands lagstiftning, utan dess senare avgivna förbindelse, som lägges till grund för avgörandet, i vilken omfattning de Åland tillförsäkrade nationalitets- och autonomigarantierna underligga internationell kontroll.

Så länge denna fråga är obesvarad, kan Ålands konstitution icke betecknas såsom fast. Emellertid måste nämnda utväg övergivas, ty enligt garantierna kan rådet icke taga befattning med annat än sakligt klagomål, i samband varmed kompetensfrågan får sin lösning.

Utskottet har därför nödgats söka komma till positivt resultat på någon av de övriga till buds stående utvägarna.

Vad först beträffar utvägen att överlämna frågan om självstyrelselagstiftningens revidering till kommittéberedning, hava utskottets samtliga medlemmar ansett, att utsikterna för ernående av positivt resultat på denna väg äro minimala. Detta såväl i det fall, att kommittén utsåges av regeringen som särskilt i det fall, att densamma tillsattes av landstinget eller landskapsnämnden. Utskottets majoritet - ledamoten Johannes Eriksson samt suppleanterna Walter Sjöblom och Carl Karlsson - har därför lämnat också den utvägen såsom oframkomlig. Lika

pessimistiskt har utskottet betraktat utvägen att medels lagmotion komma till målet - självstyrelselagens revidering. Utskottets majoritet, bestående av nämnda personer, har därför stannat för förslaget, att omedelbart anföra sakliga klagomål hos förbundsrådet i alla de punkter, beträffande vilka självstyrelselagens och garantilagens tillämpning givit anledning till missnöje från landskapets sida.

Utskottets minoritet - undertecknad Robert Rosenblad och ledamoten Strandfält - har, ehuru i huvudsak med de övriga ense därom, att kommittéberedning och åtföljande regeringsproposition eller landstingsmotion har föga utsikt till gehör, ansett, att dessa utvägar i tur och ordning först böra anlitas, innan landstinget tager det viktiga steg, som en hänvändning till förbundsrådet innebär. Visserligen befinner sig landskapet Åland, ehuru landskapet icke är ett folkrättssubjekt, i den undantagsställning, att landskapet äger rätt att hos förbundsrådet anföra klagomål - en verklig initiativrätt, som enligt övriga minoritetsfördrag tillkommer endast medlem av förbundsrådet och ingen annan. Men å andra sidan är det att noga bemärka, att såväl självstyrelselagen som garantibestämmelserna kunna ändras och modifieras på grundlagstiftningsväg med landstingets begivande eller på dess förslag, utan förbundsrådets medverkan, medan övriga minoritetsfördrag blott kunna ändras med samtycke av folkförbundet eller dess majoritet. Just i anledning av denna ^{un-}dantagsställning synes det vara icke blott önskvärt, utan även nödvändigt, att allt vad på samförståndets väg göras kan försökas, innan den sista utvägen - klagomål till förbundsrådet - anlitas. Blotta möjligheten att komma fram på denna väg är måhända en förutsättning för framkommande med sakligt klagomål.

Minoriteten har därför hållit på, att landstinget såsom första åtgärd hos regeringen anhåller om tillsättande av en kommitté - blandad -, som finge i uppdrag att uppgöra propositionsförslag till reviderad självstyrelselagstiftning.

Landskapsnämndens framställning innehåller dessutom, förutom äskat utlåtande i saken, anmärkning om:

- a) att landstingets beslut om antagande av kommunallag för Mariehamn icke åtföljts av förenämnda protest;
- b) att någon skrivelse till Presidenten överhuvudtaget icke åtföljt

landstingets nyssnämnda beslut;

c) att skrivelser från landstinget icke heller tidigare i samband med insända beslut ingått till Presidenten; samt

d) att Presidentens skrivelser, som innefatta beslut med anledning av honom underställt lagförslag, ej riktats till landstinget utan till landskapsnämnden.

Under punkt a) berörda anmärkning har utskottet redan berört. Anmärkningen under punkt d) synes böra riktas emot presidenten. Övriga anmärkningar tilltror sig utskottet att kunna tillfredsställande besvara, men anser, att deras besvarande ankommer å justerings- och expeditionsutskottet.

På grund av ovensagda har lagutskottet efter omröstning beslutat för landstinget värdsammast föreslå

att landstinget ville besluta att hos Folkens förbunds råd anförda sakliga klagomål och anmärkningar i alla de punkter, beträffande vilka tolkningen av självstyrelselagen och garantilagen givit anledning till missnöje från landstingets sida samt att, enär utskottet saknar möjlighet att i sådant avseende uppgöra nödigt förslag, anmoda landskapsnämnden att till landstingets session i februari 1932 inkomma med detaljerat och motiverat förslag i nämnda avseenden.

Mariehamn den 15 december 1931.

På lagutskottets vägnar:

Robert Rosenblad.

Carl Karlsson

Närvarande vid ärendets behandling: Robert Rosenblad - Johannes Eriksson - Viktor Strandfält - Walter Sjöblom och Carl Karlsson.